

Nieuwsbrief 4

Het schaap, partner op het platteland voor
landschaps- en natuurbeheer

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw

Ieperseweg 87

8800 Rumbek/Beitem

T 051 27 32 28

F 051 24 00 20

E griet.dewaele@inagro.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw
- KU Leuven
- INBO

IN DIT NUMMER:

Voorwoord	1
leverbotproblematiek	2

J A A R G A N G 8 , N R . 2 8

M E I 2 0 1 5

Voorwoord

Geachte lezer,
Beste schapenliefhebber,

In het project 'Het schaap, partner op het platteland voor landschaps- en natuurbeheer' is er ook een luik vervat omtrent diergeneeskundige aspecten van beheer. Specifiek wordt aandacht besteed aan toxische planten, gebruik van geneesmiddelen, de leverbotproblematiek en mineralenbehoefte.

In dit nummer van de nieuwsbrief wordt dieper ingegaan op leverbotaantasting, probleem gekoppeld aan begrazen van vochtige terreinen.

Maar graag ook uw aandacht voor onderstaande oproep vanwege DGZ en VRAAG tot medewerking

A. Calus

Voorzitter VSH

Voor dit project is Diergezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) op zoek naar schapenhouders die aan landschapsbeheer doen en geconfronteerd worden met diergezondheidsproblemen. Het project voorziet immers dat een aantal kuddes op vlak van diergezondheid opgevolgd zullen worden. Leverbot, toxische planten en mineralentekorten kunnen aan bod komen maar ook andere problematieken kunnen verder doorgelicht worden. Afhankelijk van de aangeboden problematiek kunnen labo-onderzoeken uitgevoerd worden en zal waar nodig begeleiding aangeboden worden. Dit alles steeds in overleg met uw eigen dierenarts.

Schapenhouders die interesse hebben kunnen contact opnemen met Eva Van Mael via eva.vanmael@dgz.be of via 078/05.05.23.

Leverbot, een gekend probleem bij landschapsbeheer met schapen

Uit de discussienamiddagen die in februari werden georganiseerd, kwam naar voor dat schapenhouders die aan landschapsbeheer doen regelmatig geconfronteerd worden met leverbotproblemen. Logisch, aangezien leverbot een parasiet is die in onze streken frequent voorkomt bij zowel schapen, geiten als runderen. Behandeling kan moeilijk zijn en is bovendien niet steeds toegestaan bij schapen die worden ingezet in begrazingsprojecten.

1) De cyclus van leverbot

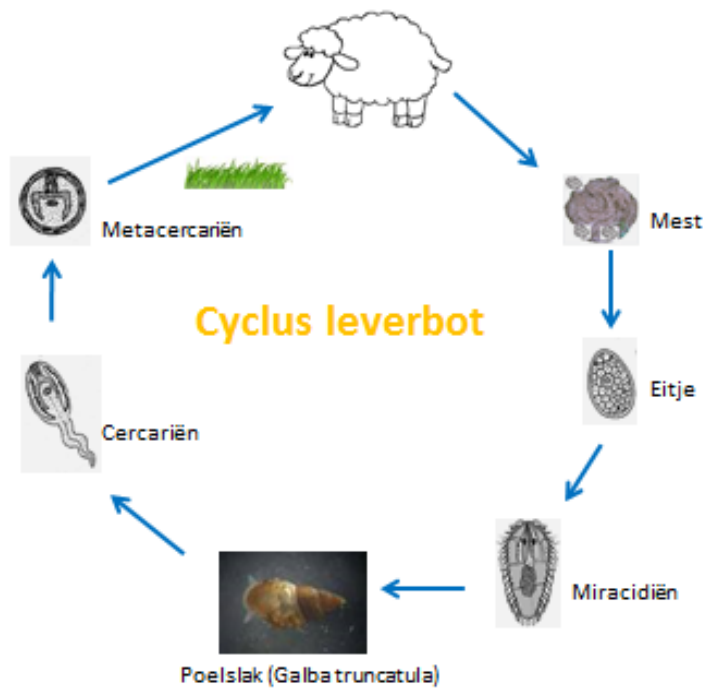
Leverbot of *Fasciola hepatica* is een parasiet die behoort tot de familie van de platwormen. Zoals de naam ook al doet vermoeden, is het voornamelijk de lever die schade oploopt ten gevolge van een leverbotinfectie. Schapen raken besmet wanneer ze ingekapselde larven, metacercariën genaamd, opnemen tijdens het grazen. Eens in de lever migreren deze larven doorheen het leverweefsel waardoor de lever beschadigd raakt. Na 8 tot 12 weken zijn de metacercariën uitgegroeid tot volwassen leverbotten die voornamelijk de galgangen van de lever zullen aantasten.

“Cylcus van leverbot”

De eitjes van de volwassen leverbotten komen samen met de mest op het gras terecht waarna ze zich ontwikkelen tot kleine larfjes die we miracidiën noemen. Om de cyclus vervolgens te kunnen verderzetten is de aanwezigheid van een klein poelsslakje, de zogenaamde *Galba truncatula*, noodzakelijk. Omdat deze slakjes enkel voorkomen in natte, drassige gebieden is ook leverbot typisch een probleem van natte weilanden.

De miracidiën dringen binnen in het poelslakje en zullen zich daar verder ontwikkelen. 1 Miracidium larve vermeerdert zich tot 500 cercariën die vervolgens het slakje terug zullen verlaten en zich zullen vastzetten op het gras. Eénmaal ingekapseld tot metacercariën worden de larven opgenomen door de schapen en is de cyclus rond. De volledige cyclus van opname van de metacercariën tot vorming van nieuwe infectieuze metacercariën kan maanden tijd in beslag nemen.

“Problemen
veroorzaakt
door leverbot”

2) Problemen veroorzaakt door leverbot

Bij een lichte besmetting zijn de problemen die door leverbot veroorzaakt worden aanvankelijk vaak subtiel. Omdat schapen nagenoeg geen afweer opbouwen tegen leverbot, stapelen herbesmettingen zich bij elkaar op waardoor ook de problemen toenemen. Dit verklaart ook waarom in de levers van aangetaste schapen vaak verschillende stadia van de leverbotworm teruggevonden kunnen worden. Na verloop van tijd vermindert de eetlust van de schapen, zullen de dieren geleidelijk vermageren, wordt de wol dof en er kan sprake zijn van vruchtbaarheidsproblemen.

Bij een massale acute besmetting veroorzaken de onvolwassen leverbotten grote schade aan de lever door hun migratie doorheen het leverweefsel waardoor plotse sterfte kan optreden! Bij een chronische besmetting zullen de volwassen leverbotten bloed zuigen met bloedarmoede en eiwitverlies tot gevolg. Vochttopstapeling ter hoogte van de onderkaak is een typisch gevolg van dit eiwitverlies.

Uit al het bovenstaande blijkt duidelijk dat een leverbotbesmetting belangrijke economische verliezen met zich kan meebrengen. Niet alleen wordt er minder wol van slechtere kwaliteit geproduceerd en neemt de vruchtbaarheid af. Ook de slachtwarde van de dieren daalt en levers kunnen afgekeurd worden in het slachthuis. Tot slot moet ook de kost van de behandeling en het bezoek van de dierenarts in rekening gebracht worden.

3) Zijn mijn schapen besmet?

Bij een zware besmetting zal de schapenhouder een vermoeden krijgen van een leverbotprobleem op basis van de symptomen bij een aantal schapen. De diagnose kan dan bevestigd worden door middel van testen op bloed of mest. Om na te gaan of leverbot aanwezig is op kudde niveau zullen meerdere stalen genomen moeten worden voor onderzoek (5-tal meststalen of 10-tal bloedstalen).

Meststalen worden microscopisch onderzocht op de aanwezigheid van leverboteitjes. Enkel de volwassen leverbotten zullen eitjes uitscheiden waardoor acute infecties met onvolwassen leverbotten niet aan te tonen zijn met deze methode. De kans op het terugvinden van leverboteitjes in de mest is het grootst tussen januari en mei. Wanneer bij 1 of meerdere dieren leverboteitjes worden teruggevonden kunnen we uitgaan van een algemene besmetting van de kudde.

Bloedstalen kunnen onderzocht worden op de aanwezigheid van antistoffen tegen leverbot. Deze antistoffen bieden jammer genoeg geen bescherming tegen een (nieuwe) leverbotbesmetting maar ze tonen wel aan dat het dier met leverbot in contact geweest is. Dergelijk onderzoek kan het hele jaar door uitgevoerd worden maar hou er rekening mee dat antistoffen na contact met leverbot tot 6 maanden lang in het bloed aanwezig kunnen blijven en dat ze dus niet noodzakelijk op een actieve besmetting wijzen.

4) Behandeling en controle?

De schapen behandelen na het vaststellen van een leverbotbesmetting is één zaak. De schapen behoeven voor (nieuwe) infecties is een andere belangrijke pijler in de aanpak van leverbot.

Behandeling van schapen kan best gebeuren een aantal weken na het opstallen van de dieren. Enkel geneesmiddelen die Triclabendazole als actieve stof bevatten kunnen voor die tijd al ingezet worden omdat dit de enige stof is die werkzaam is tegen zowel de jonge als volwassen leverbotten. Als de schapen ook gedurende de winter op het terrein blijven, moet steeds nagegaan worden of behandelen op het terrein is toegestaan! Bij de meeste geneesmiddelen tegen leverbot moet een wachttijd gerespecteerd worden voor vlees (en melk). Uw dierenarts is de meest aangewezen persoon om samen met u een behandelplan op te stellen.

Overzicht van de producten tegen leverbot:

Actief bestanddeel	Merknaam	Diersoort	Actief tegen	Wachttijd	Toegelaten voor melk-producerende dieren?
Closantel	Flukiver	rund	volwassen	28 d	nee
Nitroxinil	Dovenix	rund schaap	volwassen	30 d	nee
Triclabendazole/moxidectine	Cydectin Triclamox	schaap	Jonge en volwassen	31 d	nee
Oxyclozanide	Zanil	rund	volwassen	10 d vlees 60 u melk	ja

De schapenhouder/herder kan een aantal maatregelen nemen om contact met metacercariën zoveel mogelijk te beperken. Eerst en vooral moet de aanwezigheid van de poelslak teruggedrongen worden door bijvoorbeeld het gebruik van calciumcyanamide. Daarnaast moet vermeden worden dat nieuwe leverbotetijes op het weiland terecht komen door te zorgen voor voldoende rotatie. Het spreekt voor zich dat grazen in risicogebieden voor leverbot in de mate van het mogelijk zoveel mogelijk vermeden moet worden.

5) Besluit

Leverbot is een veel voorkomend probleem in het kader van landschapsbeheer met schapen. Het vermijden van risicogebieden voor leverbot is niet steeds mogelijk. Voldoende monitoren van de kudde aan de hand van bloed- en mestonderzoeken en behandelen van individueel zieke dieren is belangrijk. In probleemgebieden zal een behandeling van de volledige kudde gedurende de stalperiode noodzakelijk zijn.

6) Oproep probleembedrijven

Voor dit project is Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) op zoek naar schapenhouders die aan landschapsbeheer doen en geconfronteerd worden met dierengezondheidsproblemen. Het project voorziet immers dat een aantal kuddes op vlak van dierengezondheid opgevolgd zullen worden. Leverbot, toxische planten en mineralentekorten kunnen aan bod komen maar ook andere problematieken kunnen verder doorgelicht worden. Afhankelijk van de aangeboden problematiek kunnen labo-onderzoeken uitgevoerd worden en zal waar nodig begeleiding aangeboden worden. Dit alles steeds in overleg met uw eigen dierenarts. Schapenhouders die interesse hebben kunnen contact opnemen met Eva Van Mael via eva.vanmael@dgz.be of via 078/05.05.23.

“Oproep”